

ה מ א ס ף

חודש חשון ה'תק"סט

א

שירים

תהלה לדוד (י)

לא מאביונה, לא מגבור לזכר

אף לא מעפרות זקב אומרה.

מהבלי תבל תבוע יחידתי.

אנכי לשוכן שמים אשירה

לא להי הארץ אומרה. -

אנה דגיון: רוח אל אנה תשאני?

הנה באברת רוחי אעופה.

ממעל

ג א י 3

(י) נאך מיינער היוונע סאן קליפט.

ממעל לגאון הבל אדמה ,

אנשא על חשבת מעמקי ארץ •

שלֹהֶבֶת גִּבְהֵי שְׁחָקִים עֲתָה תִּיחַמְנִי ;

אֲחֵרֵי גְדוּלַת שְׂוֹא בֶל עוֹד אֲתוּרָה ,

תֵּבֶל נֹאוֹת הָעֵמֶל תַּחֲמִי תַחֲלֶקָה ,

חֲלֶקְהָ - וּמֵאוּרֵי עֲרֻבוֹת יִשְׁמַחֲנִי - •

מֶה רַב תַּפְאֲרָתָ !

רֹאוֹת מִי יוֹכַל גְּדוּלַת מְרוֹם

אֲשֶׁר כְּבוֹד מְלֹא כָל הָאָרֶץ הוֹדוּ

אֲשֶׁר מִפְּנֵי שָׁמַיִם יִחִילוּ ?

אֶרֶר יִקְרוּ יְלִיט הוֹד כְּסֹאן •

מִי יִמְלֹל גְּבוּרֹת אֱלֹהִים ;

אֲחַת דִּבֶּר יְהִי !

וְהִנֵּה אָדָם מִן הָאֲדָמָה

וְהִמּוֹן צְבָאוֹת בְּרוּאִים יַעֲמֵדוּ

צוּרִים , יָמִים , יַעֲרוֹת וּמֵאוּרֵי שְׁחָק

אֶרְאֵלִי עֲלִיוֹן וְכוֹכָבִים אֵין מִסְכָּר נִהְיוּ •

• בְּיָמֶיךָ וְכֵן אֲמַנְתָּ אֲבוֹתֶיךָ •

אָבִי עַד : בֵּין הַיָּל שְׂרָפִים תִּכְבֵּר
הַכּוֹהֵל לָהּ יִזְמְרוּ : יִזְמְרוּ תִּהְלֶלְהָ סֵלָה
בְּכָל שְׁמֵי רָקִיעַ יֵצֵא קוֹם : -
הַחֲרִישׁוּ מִיַּתְרֵי כְנֹרֵי •
הַחֲרִישׁוּ : הַשָּׁמַיִם מִסִּפְרִים כְּבוֹרוֹ • -
דוד קארא

יוסף דעת יוסף מכאוב

נָגַהּ וַחֲשִׁיכָה מִהֵיטֵת לֹא נִשְׁבְּתוּ
עֲלוֹת זֶה אַחֵר זֶה יַחַד בְּרִית כְּרָתוֹ
לֹא תִדּוֹם הַשָּׁמֶשׁ אֶךְ סוֹבֵב הוֹלֶכֶת •
כֵּן תִּהְלֹכוֹת תִּבְלֵ עִם כָּל מַקְרִיָּה
רָגַע תוֹלִיד שְׁמָהּהָ עֶצֶב אַחֲרֶיהָ
אִשָּׁה עַל עֶקֶב אַחֲוָתָהּ תִּמְדֵּר דְּרָבָת •

ג ב 2 3 אף

(א) אם אומר המשורר כן ע"ד שירי / הנח לו •

ד"ה •

אֶף אִם לֹב נָבוֹן רָגַע יִטִּיב גִּדָּה
רוּחַ עָלָיו תִּחְלֹף וְהִנֵּה הוּא בָּהֶה
גַּם עַת יִתְּנָה נֶעֱם יָגִיל בְּרָאָה
כִּי עֵינָיו בְּרָאֲשׁוֹ לְאַחֲרִית תִּצְפִּינָה
לֹא לְנִכַח אֶף עַל עֲתִידוֹת תִּבְטָנָה
הֵהָּ יוֹסִיף דַּעַת יוֹסִיף תוֹנָה !

איצק נרדץ

ב

דברי אגרת ע"ד הוצאת המאסף

(האגרת הזאת כתבנו להרב החכם התורני השלם
והמפורסם מהור"ר שלמה פאפֶּענהיים ש"י ,
בעה"מ ספר יריעות שלמה ושאר ספרים
כמונים / בשלחנו לו בשורת המאסף)

לפאר חכמים / מור המליצים ה"ה הרב החכם השלם
התורני המופלא / שמו גודע בשערים לשם ולתהלה
כש"ס כמהור"ר שלמה ש"י שלום וישע רב .

אֵל מִי מְבַלְעֵדִי אֲנִי חֲכָמִי לִבּוֹ וְרַב תְּנוּנוֹת כְּמוֹן חֲכָמָה
נֶפֶשׁ שׁוֹקֶקֶה לְהִתְחַלֵּךְ בְּנֵן וּבְשִׁדְמוֹת הַעֲבָרִים וּלְפִסְעוֹנָה
נִנְוָעַם תְּנוּנוֹתָם / לְהִנְחֹמָה בְּמִסְלֹל יִשְׂרָאֵל / וּלְהַאֲדִיר לֵה בְּנִיתוֹת
בְּנֵי קֹדֶשׁ ? וּלְהַסֵּד עֲדֵי מִי יֵבֵא כָל מִנְקֵשׁ ה' לְדַעַת מִלּוֹא חֲפִץ
בְּסִפְרֵי הַקְדוּשָׁה הַרְשָׁאוֹת , וְלִרְוֵת לְמֵאוֹנוֹ מִמִּימֵי חֲכָמָתָם
וּלְשִׁלּוֹב

ולשאוב מעיני מוסריהם ? הן ספריך יתנו עדיהם וילדקו
 כי חרב חכמת שלמה בדעת דברי אלהים חיים / אשר מורשה
 נתנו לנו מימות עולם במכתבי קדש המווקקים שנעשים .
 זאת עד מעמקי אמרותיהם הברוכות / הנעת עד שרשי
 מליהן / מקורן הערת וגלית מלפניה . גם הולך חן בשפתיך
 עת סלות ארחות במליה / וחיך מבין יעס אמריך כי נעמו .
 לכן שא נא אדוננו פני דופקי דלחך הנאים לשחר פניך על
 אודות החברה אשר יסדנו פה / ועל אודות המאסף החדש
 אשר עתידים אנחנו להוליא בעו"ה / כאשר תחזיקה עיניך
 בנשורה הנאה אליך . הן נר נפשו ראינו מפתל לשוננו
 הקדושה / ההולכת דלה באין דורש / ובזויה באין מנקש / יוס
 יוס ימעטו שחריה / עד כמעט לא נמצא אחד נעיר ושנים
 במשפחה היודעים רב ערכה / ומכירים עון מפארתה . ועל
 זאת דוח לנו / כי נטל כבוד מגדולי מחקריה / אשר חברו
 בה ספרים יקרים / והמה כאולר עמון / אשר לא שופחו עין
 אדם . ומה נאמר לאדוננו ? ומה נדע אשר לא ידע גם הוח
 יותר ממנו ? על כן אורנו כגדר חלזינו ואמרנו : עד לא
 תשכח מזנת קדש / נעמי תפארת שפת ליון היקרה / נמחר
 ונחיש מפלט לה / לעורר לבות נרדמים אשר נמו חנוס עוד
 אהבת לשון הקדושה / אולי יש תקוה להרים עוד קרנה /
 בהראות לעמים יפיה וכבוד תפארתה ע"י אסיפת אמרי נועם
 ומדע מגדולי עמנו יודעי בינה ודעת אשר עודנו בחיים
 חיותם ; אולי תשוב עוד ותתחדש כנשר נעוריה / וכימי קדש
 ישקוקו נערי בני ישראל לשמות מבארה באר מים חיים .
 וזה החילוני לעשות / להדפיס ולשלוח נשורה בישראל ולהודיעם
 אשר יומנו לעשות / והרצנו אגרות אל כל אזהנינו בכל
 מרחקי ארץ לתמוך ידינו ע"י אסיפת החתומים / ונעזרת
 האל נקוה כי לא לריק תהי' עמלנו .

והננו עלה נעלה לחזרות כבודך אדונינו ! להשתחות
 ולהראות פניך / ונשאלה את פך לעוז לנו עזה / ולהורנו
 איזה הדרך נכחר למען נבוא בעת ושאנן אל מחוז הפלנו /
 להשיב מגמת פנינו . ואנחנו תמיד נסיר למשמעתך /
 וכפי עלתך נתנהלה . גם זאת בקשנו מעונך לשלוח לנו איזה
 מכתבי

מכתני חכמה ודעת / בפרט צענינים הנוגעים בחקירת
לשון עברית / או בנאורי כתני קדם / וגשים בהם כעל כל
הון / ונתן להם מקום בראש המאסף . — — —
ואל ידרוש נא אדונינו לשמות אישי חברתנו / כי המה פלאי /
ואך בסתר יבקשו בעליה לפעול טוב / ועת לחשוק / חמנס
יבא מועד ותדעם אדוננו . אך זאת לדעת כי יש בינינו
חורניים / רופאים / בעלי חכמות ולשונות נפרדות / וכלנו
אוהבי אל ותורתו האמתית / ואין לנו חלק ונחלה עם יוהס
הפונים עורף לכל דבר אלהים חיים . כ"ד הכותב
בשם חברת אוהבי לשון עברית

בערלין יום ו' י"ד חשוון תקס"ט לפ"ק .

הק' **שלום הבהן** .

וזאת תשובת החכם ר' **שלמה הנ"ל**

ברעסלויא יום ד' כ"ו חשוון תקס"ט לפ"ק .

אל חסוני המדע לבושי מכלול חכמה כלם ה"ה חבורת
אוהבי לשון עברית / האל ישמרו וילו אחס את
הנבחה חיים ושלוש עד בלתי שמים .

בזורי ורבותי ! אני איני כדאי ששלחם אלי דברי חן
ויקר במכתב המליץ הנפלא הרב ע' **שלום הבהן**
מיום ו' י"ד חשוון . ועכשו ששלחם לא אוכל להמלט מלהשיב
על דבריהם היקרים המעטרוני כבוד והדר על בלימה .
ראיתי ושם לני כי עוד לך המטה לבית ישראל / עוד יפרה
נצר ילא חער מנוע מדברות שפת עברית ובעזר האל יהי'
על ידיכם חכמי לב לגפן כוריה / יאכלו בוצרים וישבעו /
דורשיה

דורשיה ויחי לבנם • — אכן ! אשר שאלתם מאתי היום
 אהיה כמוכם בעושי המלאכה למלאכה היקרה הזאת / חנוני
 חנוני אחס רעי ! כי אני הנה זקנתי ושנתי / לא אוכל עוד
 ללכת עם בחורי חיל ללקוט שושנים מבין ערבות חלמי
 לשוננו הנחמדה לעשותם כליל תפארת בראש העם אשר אנחנו
 בקרבנו • ואנכי היום נגועת כללי ערבי מטעיד על הדרך אשר
 לפני — אך בלמוד התורה וידיעת דרכיה (כי זה כל האדם) •
 גם כל אולרות בית נכתי בחקירת הלשון שלחתי מעלי
 ומסרתים כלם ליד ידידי הרב החכם השלם מהו' ווארף
 היידענהיים ש' (כאשר תראו מתוך קונטרס רגל מבשר I)
 הראוף פה) אשר יוציאם ואשר יביאם ביצועה' בקרב
 הימים לאור • אולי שם תמצאו חפץ ומקור נפתח למלאכת
 עבודה הקדש אשר מנמכתם אליה • ואף גם זאת / אם
 לפעמים יקרה ה' לפניהם ענין / תחכו בו לעתה / הו' גם
 אנכי לא אכלא מלהדרש לכם ולענות כאשר תמצאו ידי • ואחס !
 יהי נועם ה' עליכם ומעשה ידיכם יכונן ותהיו תפלה בדרך •

דברי ריעכם אוהבכם וידיכם

שלמה פאפענהיים

(אגרת חכם אחד פל'וני אלמוני
 של'וחה ליד אחד מבעלי הברתנו)

שלום לאוהב דבק מאח ה"ה וכו' • • •

פת'תני ואפת / רייתני וארצה / כי נא עת לעשות לה'
 הכר מחשבותי / ונדרי כל עוד אשא / לשנך בוד
 ולדום מדרוש נשפת עברית אשר מנעורי שטעוני היקרה יום
 יום / ומליה לחי כדגש למתוק • כי כמוני כמוך זר לי
 לראות

I) המודעה הזאת תמצא בין כשורות ספרים חדשים
 בסוף המדש הזה •

לראות / אך יקר השונות עולות מעלה מעלה / על הר
 מרום הגלגל הנגב כף רגליהן / דורשים ייבוס יום יום /
 ומשחרים ירביון / ולשוננו הקדושה המעוטרת בכליל יופי /
 והמלאה בהדרת נועם על כל נדושים / הולכת בעו"ה דלה
 ומטה / אהביה ימעטון / עד כמעט פסו דונרי לחות /
 ודור יבא לא ידעו ולא יבינו ח"ו יקר תפארת שפה הזאת /
 הלא היא מאירת עינינו בחקר ספרי הקדושים הראשונים /
 ובאורה נראה אור לדעת מעשה יולר ויולריו מרהשים כל
 חבל / וקורות העמים הראשונים אך על ידה ולא ע"י שפה
 אחרת נודעו / היא תאלפנו לך / ותורנו דעת בדברי אהים
 חיים / להבדיל בין האמת והשקר / ולחקור מקור תורתו
 הנשגבה / היא תפארתנו בעמים / אשר נכבדה הנחנו
 מכוזרים / וכוזרי יקלו / היא חלקנו לבדה מכל מחמד עינינו
 הנשאר לנו מימי קדם / ובה לבדה לא שלטה יד שודדים /
 ולא ההרריה כף שוססים / ועמה אהה ! גת עברים ! עונד
 בניך / אוקניך ורעיך הרחיקוך / ומיודעיך מחסך ! —
 לכן ידידי ! הטבת עשו לפורר אהבה בלב רבים / אשר
 בלנע טמונה עוד אהבה / ע"י התחדש מכתבי המאסף /
 והנני נותן לך דעתי שלמה לדבר הזה / אך הוי זהיר בדבריך
 שלא תטוה בנחלי של חלמידי חכמים / — ושומר רבליך מלכך
 באספך מכתבי אחרים / לגל קוליא מחמת יוד דבר שאינו
 מתוקן / ושטח שמחתי בהודיעך לי כי גדולי חקרי לב
 יסמוך בנדיב רוח חכמתם / ואני ידידי ! חפשתי באמתחתי
 בין מכתבי עברית אשר לי משנים קדמוניות / ומלאתי לערך
 שנים עשר באגן מפרקי מועדי שחר לרמ"זמן / אשר
 העתקתי או מל"א ללשוננו / ושולח אני לך פרק ה' ממנו /
 אשר עברתי עליו עתה בעין נקורת / שים כה נגד אחינו
 קוראי מכתבי המאסף / ואם ייעב הדבר בעיניהם / וימלא
 חן / אשלח לך פרקים הנשארים / ועוד ידי נטויה להעתיק
 פרקים האחרונים / אשר לא העתקתי עד הנה / ואשלח לך
 עד תמס לשומם במאסף וכו' .

(המשך מפתחת ספר התפעלות וכיו')

אם היה אפשר לנו לחקור את האדם בפני עצמו בפרידת
 כל שאר הנמצאים בתבל, אשר סביבותיו ונקשרים
 עמו, ולחשוב אותו בעולם קטן (איקראקאפואס) / או
 יקל עלינו המלאכה הזאת, — אך זאת לא נוכל לפעול,
 כי יושר אשר נאלץ לחפש ולראות בעין פקודה בעמקי חדרי
 הטבע, יושר נראה שהאדם איננו עולם נפרד בעולם הגשמי,
 רק מורכב ומחובר עם כל שאר ענפי הטבע, בעבור
 שהאדם חי בעולם עם כל שאר נבראים הנולדים החיים
 והמתים כמעט ברבע אחת עמו. כי האדם יחיה את
 נפשו בעשבים ולמחים, ישביע רעבונו מזרע תבואת השדה,
 וירוח זמאונו ממים ומשאר משקים, וישאוב רוח כמו שאר
 בהמות וחיות ארץ. ועלמים האל נולדו, נעשו, נשתנו,
 מתנועעים, יפרו ויכלו, כאשר אמר הפוסט שלמה: הכל
 הולך א' מקום אחד הכל היה מן העפר והכל שז' העפר.
 עם כל הנבראים האלה נקשר האדם בקשר חזק, וכל עוד
 שאין לאל ידינו להשיב ידיעות כל כחות תבונות והשקנות
 הנעשות בנבראים האלה, איך נעזי פנינו לחקור ולדעת כל
 כחות ותבונות האדם, באשר הוא חלק מהם? — וכמו שאי
 אפשר לחוות הכוכבים להסתגלה ולתאר: היום מלאתי כל
 הכוכבים אשר לא ראו אבותי; וכמו שאי אפשר להחוקר
 הפילוסוף לאמור: אני מלאתי האממיות הסמיות היחידות,
 ואחרי לא יקום איש כמוני (כי מקולדות הזמן אשר חי'נו
 ליבינו, וואלף, מענדלסווארן, קאנט, ולעת עתה
 פֶּרֶטְשֶׁ וּשְׁעֵלְיֵנֵג למדנו כי לא כן הוא) כן אי אפשר לחוקר
 הטבע לבא עד קץ ותכלית כל דבר, באשר שהנבראים
 וחלקיהם נקשרים ותלויים זה בזה כשגלגל ברזל. —
 והנהני' אחתן איד הקורא המשכיל להעלות על מחשבתו
 כל הידיעות והכבודות אשר ימלא הכותב חכמה ואת
 בלשון אשכנזי, או בלשון רומי ולרפת, ומה יכבד עלי
 הדבר

הדבר לכתוב כלה בלשון עברית / אשר לא דרכו רק מעשים
מכותבים הקדמונים במסלה הזאת . — לכן אל תבהל ואל
תחפז לשכוח את דתחלת ספרי תחלה דברים קשים להבין /
או מלין אשר לא שמעת ולא ראית מימך / כמו מלות
יסוד החומציי (וויפר סטאן Oxigenium) , יסוד מימיי
(וואטסער טטאן Hydrogenium) וכנה I) . ואם חטאתי
נגד חקי לשון עברית / אם עויתי נגד מקור המלים ושמוסיהן
סלה וכפר לי / כי לא יכולתי לעזור לי . ואם תדע אהה
הקורא חייה מלה היומר יאה לשמן כונת ענין הקשה /
הנגד נא לי ושלח לי דברך במכתב / ועלי לתת לך חלק
תודות . כי עוד ינאלו ענינים עמוקים בחכמה הזאת /
אשר לשמנס בדבר שפטים תחבורנה לי מלין בלשון עברית /
ואלדך לעמול להמליאם מן הרכנת מלים שונות / או לתת
לחייה שרש כונה מיוחדת היאהה לתכליתי . אמנס אחת
אנטיאך אהוי הקורא כי תנעם ותערב לנפשך דעת הענינים
הנפלאים והנשגבים הנכללים בחכמת הפיזיאלוגיע / אשר
אחלק לך מעט מעט כחפץ ה' בידי / ותמלאם במהלך
המאמץ ברבות השנים / במקומות המיוחדים לכל ענין
וענין וימליץ יופי הדבר על דוחק הלשון . — ונאות חביל
ואשמח נס-אני / אם תניא לי אהנה לנגד למנהל / וקחי
זאת משכרתי חלק עמלי כי רב הוא .

צבי הירש נויעמאן

(מבוא הספר במחברת הבאה)

I) כי גם באוני האשכנזים זרים היו המלות כלה לפני שמונה
או עשר שנים , בעת התחילו להעתיק ספרים חדשים
מהמסד הגדול לאוצאיע , אשר הוות בעת הרעש והטורף
(רעוואלוטיואן) במדינת ארפת , ע"י חרב הגיליאטינע .
בעת הזאת חלקו חכמי האשכנזים על מלים חדשות המלאכתיות
(קונסטרוקטור Termini technici) , ועתה הסכימו כלם
בשמות ומלות הבעמיע . כן אפשר להיות גם בלשון עברית
אם נרבה לכתוב בה דברים למודיים ויסקימו בהן המדינים .

באורי כתבי קדש

באור הכתוב : כיום ההוא יפקד ה' בחברו דקשה
הגדולה והחזקה על לוייתו נחש בריח ועל לוייתו
נחש עקלתון והרג את התנין אשר בים (ישעי' כ"ז א')

(העתק מאגרת השנית אשר כתב לנו המכסר' שלמה
פאפאנהיים להשיב על שאלותינו בעסוק הזה)

וְאִשֶּׁר שָׁלַחְתָּ מֵאִתִּי פִּירוֹשׁ הַכְּתוּב : לְוִיָּתָן נֶחֱשׁ בְּרִיחַ
וְעִקְלָתוֹן וְכו' / מִי וְרַעִי ! הַקְּשִׁיתָ לְשֹׁאֵל .
כִּי הַכֹּלל הַמוֹסָד אֲשֶׁלִּי הוּא , שֶׁאֵין בִּידֵינוּ כְּמוֹנוּ הַיּוֹם הַיּוֹכֵלֶת
לִהְיוֹת פֶּתָרוֹן לְשׁוֹנוֹת הַמִּשְׁאֵלוֹת שֶׁנִּדְבְּרִי הַכְּתוּבִים . כִּי לֹא
מִחֲשָׁבוֹת הַקְּדִמּוֹנִים מִחֲשָׁבוֹתֵינוּ וְלֹא דְרָכֵיהֶם דְּרָכֵינוּ , וְאֵין
טַעַם מְלִיצוּתָם טַעַם מְלִיצוּתֵינוּ / כִּי הֵם הִקְיָמוּ לָהֶם פְּסִילִים
וּמִמּוֹנוֹת עִיּוֹנוֹת אֲשֶׁר אֶנְחָנוּ הַיּוֹם לֹא נָסִינוּ לְלַבֵּת נֶאֱדָר . דִּי
לָנוּ אֵם נוֹכַל לְהַחֲקוֹק עַל שְׂרָשֵׁי מְלִיכָהּ מֵאֵין חֲזָנוּ , וּמֵאִיזָה
שְׂרָשׁ יֵאָחַז , וְאֵם כָּל הַיּוֹסֵד נַעֲלָם מֵאֶחָנוּ תְּכָלִית הַהֶעֱלָמָה .
אֲמִנִּים לֹא אוֹכַל עֲזוֹר מִגְּלִי לְהַשִּׁיב לְשׁוֹאֵלֵי דָבָר מֵהַ / לָכֵן
אֲחֹה דְּעִמִּי הַקְּלוּשָׁה מֵהַ שֶׁנֶּאֱדָה לִי בְּפִירוֹשׁ הַכְּתוּב הַנִּלְ .
”שֶׁם נֶחֱשׁ מוֹשֵׁל כֶּאֱן , לְפִי דְּעִמִּי , עַל שֶׁפֶת הַיָּם הַמִּתְפַּשֶּׁטֶת
בְּאַרְבֶּה עַל פְּנֵי הַיָּם (זַעֲקִימַטַּע) , שֶׁלְפִי שְׂאִינָה מִתְפַּשֶּׁטֶת
עַל קו יִשְׂרָאֵל בְּעַקְמִימוֹת כֶּאֱן וְכֶאֱן , שֶׁהִרְבֵּה בְּלִיעוֹת מִן
הַיִּבְשָׁה נִכְנָסוֹת לְתוֹךְ הַיָּם וְהִרְבֵּה בְּלִיעוֹת מִן הַיָּם נִכְנָסוֹת
לְתוֹךְ הַיִּבְשָׁה עַד שֶׁתְּהִיָּה לִזְרוֹת הַשֶּׁפֶה כְּלוּרָת נֶחֱשׁ לְפִיכָךְ
הוֹשֵׁל לֵה שֶׁם נֶחֱשׁ . אֵל שֶׁשׁ ב' מִיָּנִי שֶׁפֶה / הֵא' הַתְּפַשֶּׁטֶת
בְּאַרְבֶּה בְּהִשְׁרָה אֶחָת בְּרוּחַ אֶחָד כְּאֵלּוֹ תֵּאֲמַר מִמּוֹרָח לְמַעַרְב
אוֹ מִלְּפָנֶי לְדָרוֹם , וְהֵב' הַתְּפַשֶּׁטֶת בְּהִשְׁרָחוֹת רַבּוֹת וּמִקִּיפָה
רוּחוֹת יוֹתֵר מֵאֶחָד כְּאֵלּוֹ תֵּאֲמַר שֶׁתְּפַשֶּׁטֶת מִמּוֹרָח לְמַעַרְב
וּמִקִּיף לָדָר לְפָנֶי אוֹ לְדָרוֹם . נִקְרָא מִיָּן הַרְאֵשׁוֹן נֶחֱשׁ בְּרִיחַ
אֵין

(אין גראדער ריכטונג זיך טענגענדרע קימטע), ונקרא
מין השני נחש עקלתון (אין טייער ריכטונג זיך טענגע)
ענדרע קימטע) • וכנר נמלא בכמה מקושות הוסיף סס בריח
ג"כ להוראת שפת הים / כמו הארץ בריחיה בערי לעולם
(יובה ב' ז') ואשים בריח ודלתים (איוב ל"ח י') וע"ש שהיא
כוספת ומתקמת נחש נקראת נחש בריח / והוא ענין אמרו
(איוב כ"ו י"ג) ברוחו שמים שפרה חללה ירו נחש בריח /
ר"ל שפת הארץ המעננת את הים מלהתפשט ויש לה צורת נחש"•

„ושעור הכתוב א"כ, יפקוד בחרבו הקשה וכו' על לויתן,
דהיינו הממלכה החזקה הגדולה (כנריות גדולות שנים
המכוניש בשם לויתן) המושלת על שפת הים הנקראה :
נחש בריח / ועל לויתן נחש עקלתון דהיינו על הממלכה
או הממלכות הגדולות שנשפת הים הנקראה : נחש עקלתון •
והוא נאמר אם בדרך כלל על כל ממלכות הארץ כלם / או
על ב' ממלכות מיוחדות שנארץ מזרים • ולפי דרכי זה טוב
אין מן התימה לאמרו נחש נמוכרת ולא נכסמך / אחר ששם
בריח כאן הוא ג"כ רק תאר לא ענין / ושם אין מהראוי
לסמוך תאר אל תאר והוא כענין : רחש לבי דבר טוב
(תלים מ"ה ב') משא"כ נחש נחשת / שהנחשת ענין לא
תאר / שהרי הי' שם נחשת באמת רק צורת נחש שבו הי' צו
תאר מקריי' / לפיכך נכסמך א הענין / כענין ידגו שמים נתן
למו (תהלים ע"ח) • וענין אמרו והרג ההנין אשר בים
ירמו למעלכות הגדולות שנאיי הים גופו •

זהו מה שנלמד בפירוש הכתוב הי"ל / אולם אם יש אתכם
פ' יוסף נבחר הנני ענו כי ומשאו ברכה מאת ה' •
ולפי דרש רז"ל (ב"ב ע"ד ע"ב) יהי' נחש בריח ועקלתון
ב מיני לויתן וכו' ונקבה וכו' •

שלמה פאפענהיים

צלמות

מאד מאד
ומלואה
כן יבא
וענין
ונעקד
וגם
האמרו
האכל

(I

ב

ספר

פתרון

והענין

בכלל

הקצת

לחור

שכל

לכ

פונק

באור מלות עברית ופתרון פסוקים הנעלמים (י)

הוראות המלים צלמות וצלמון

צלמות הנחתו הראשונה על הכל הנולד בעת לקוי
החמה / כי הדורות הראשונים פחדו מאוד
מאור מאות הזה / אשר לדעתם אין לה סדר בדרכי חבל
ומלואה / רק כמלאך רע הבא לבשר מות ואכזריות וההסכנות /
כן יבא אל הזה לאות על מהפכות הארץ בלש וישיבה /
ועליו אמר איוב (י"ד / כ"ב) 'צלמות ולא סדרים' /
ונעתקה המלה הזאת על כל דבר המנהיל רוח בני אדם /
וגם על שחרות הדומה לחשיכה בעת הליל / ומהענין
האחרון : אבן אפר וצלמות (שם כ"ח / ג') / לזכר
האפל מראה שחורה / ונקראה בל"א בעבור הנחשת אשר
בה

(י) א"ה : אחד מחכמי דורנו / ישיש ככבד וכשוא פנים / יודע
בינה ודעת / ושמו פהרזי (ע"ד העלמה) כתב זה שני רבות
ספר אחד על מלות הקשות בתנ"ך / וליתר באור הוסיף
פתרון הפסוקים אשר נמצאה בהם המלה המבוארת ממנו
והעתיקם בל"א / וכלה לו לפעמים ההמשך וכוונת הקאפיחועל
בכללו / והספר הזה כיום הוא בכתיבת יד אלל החכם
המחבר הנ"ל / כי עד עתה לא עלה על דעתו להוציאו
לאור עולם / אך למלואת חפצו נתן לנו אכס מעט
ממלאכתו הנפלאה / הן מחד התחדשותה והן מחד חקרת
לכ המחבר / להעתיקו במאסף / והדפסנו פה איזה דוגמא
ממנו

זה (קופצער טיפער) , ולאנן זלמות (בל"א דער גרויע
 טיפער) מראה החשיכה בעת הלךוי . ויען כי האננים הן
 במחשבים ובחקירות הדרך הסכנונו ושם נמלאים , וגם
 מראיתם כמראה החשיכה , אמר עליהן "קץ שם לחשך"
 ר"ל הק"כ"ה נתן תכלית לחשך . והוסיף עוד "ולכל תכלית
 הוא חוקר אכן אפל וללמות" כי האנן הוא תפרד לעלים
 רבים או מעטים , לתכלית כל מלאכה ומלאכה , אם
 לבנות חופה , ואם לעשות גגות ושלחנות , או לכתוב עליה
 וכדומה . ותרנום הפסוקים האלה כן הוא :

איינען ליפערט דאס ערדע ,
 אונד טיפערסטיינע ערגיסען קופצער ,
 איט דער אונטראירדישען פיינטערניס
 פערבאנד ער איינען ענדלונגע ,
 גרינדעט דאס איינען טיין , אין
 בלעטער בעליביג טהיילבאר ,
 דען טווארלען אונד גרויען טיפער .

ברוך בעפר יקה
 ואבן יצוק נחישת :
 קץ שם לחשך
 ולכל תכלית הוא חוקר
 אבן אפל וצלמור :

ותרנום אשכנוי מלה במלה מן פסוק ולכל תכלית וכו' הוא :
 ער ערענטקט לו יערק ענדלונגע דען טווארלען אונד
 גרויען טיפער .
 זמן היום אשר נזכר לנו לעמו : מאוסות השמים אל
 תחתן , לא פחדו פחד ולא יראו עוד מאל החפה ,
 על

על כן עובד המלה הזאת את מחבונתה הראשונה ונשאר בה
הננת החשיבה המנהלת, ונוה נשחפה הוראת המלה הזאת
נכל ספרי קדש מהוראתה בספר חיוני.

צלמוך ידעתי גם ידעתי כי רבים ממפרשי חנ"ך חשבו
כי צלמוך וצלמות ענין אחד להם, וחס כן
המלה צלמות אינה מורכבת מן כל ומות כ"א משרש
צלם. אמנם לא כן עמד, כי לדעתי הוראת צלמות
כאשר בארתי, והוראות צלמוך הוא ליור אשר תכליתו
למשל (כל"א זינגבילד), הלא בעיניך תראה כי ליור
המסור: אם תשכנון בין שפטים כנפי יונה נחפה בכסף
ואנדרוטים בירקרק פרוץ (תהלים ס"ח), למשל הוא,
כאשר אמרו חז"ל כנסת ישראל נמשלת ליונה, ועליו
אמר המזמר: תשלג בללמוך, (עיין פתרון הבא,
ושרש צלם.)

פתרון הפסוקים בתהלים ס"ח, פסוק י"ב, י"ג, י"ד, ט"ו

לדעת דברי חכמים באמנם כנסת ישראל נמשלת ליונה,
ולבנין המשל והמליצה מהפסוקים הנ"ל, תהלים
ס"ח, אזכירך אתה הקורא, כי היונה בעלת חסד ואמונה
היא, ולכן אמר בעל שיר השירים "יונתי תמתי" (איוניע
ביררע טויבע). גם חדע כי יליצו בני היונים ראש
כנפיהם אתר השליכו ממנס שער הראשון (עיין רד"ק),
ולכן היונה נמשל היא על כנסת ישראל, כי העם הזה
צילדומו ונמקורו אברהם יצחק ויעקב תמים ה' עם ה'
להיו, ואחר השליכו ממנס עול הראשון, עול מזרים, עשה
לו את העגל הזהב. והוסיף עוד המזמר שאת משלו,
וראנו למד: עתה אשר באו בחדס ה' מלכי ארץ
לירושלים לדרוש שלום ישראל ועונתו ידענו ידיעה נאשנה,
כי סלה ה' לעמו, כופר עון העגל, שבתה המדהבה,
כלה ה'יהוה, ויונה בללמוך כשלג קלנין.
ולבנין

[מח]

ולבני מליצת הפסוקים אשר באו בהם העל אוכירך כי
הנחום מן פסוק י"ב כן הוא :

(אדני ירין אמר)

המבשרות : צבא רב

המבשרות ענו ואמרו כולן בקול אחד : זבא רב ! ופסוק י"ב
אמר אחת מהן / ולא דברו כאחד רק כנאם אל היכל ה'
ונכיותם מרחוק כדרך המבשרים . ופירוש אדני יתן אמר
הוא : קול נשמע בנית אלהים ; ועם ה' יתן כעם מה
עשה אלהים לנו (בראשית מ"ב כ"ח) . ופסוק י"ד אמר
בית ישראל / ופסוק ט"ו או בית ישראל או יראי ה' אמרו ,
כי לא נאום לבית אהרן לדבר דבר מן העגל אשר עשה אהרן
אניהם , ונחרתי ביראי ה' , כי סוד ה' ליראיו , ולהם
יאות לומר : כי סלח ה' לעמו . ואניג לך פה חרבוס
אשכנוי מן הפסוקים הנ"ל , רק אקדים לך : (א) כי
שפרת ושפחה קרובים הם בעניניהם , ולשניהם הוראות
מקום גבוה , כמו על שפייס קנה , ושפו עלמותיו לא ראו
(גלידער , וועלכע ניכט בעאערקט וואורדן , ווערדן
הערפארראגן) . ובין המשפטים הוא מקום נמוך בין
דברים הגבוהים , ויען כי שם הוא מחסה לאור השמש על כן
יאספו שם אנשים , והוא אל למקום מנוחה , ובין שפטים
יאמר על ירושלים בעבור ההרים הסובבים לה , ועל ישראל
בעבור ירושלים הנירה , ומלת בה מוסב על בין שפטים ,
אם כן ענינו כמו פה , בירושלים . (ב) כנפי יונה הוא
במקום הזה כמו נקף רננים , ר"ל המין . (ג) מלת
התנאי אם , עם ו' התנאי מן ואנחותיה בפסוק י"ד
משולבים יחד , וחרגמתי מלת התנאי אם : זואר ,
ואות ו' התנאי : אולין . ומחרת הפסוק כן הוא :
כנפי יונה ! אם תשכנו וכו' (ז) .

וזה

(ז) וזבא פעל זכר תשכבון תחת השכבנה . לפי הכלל המוסד
בדקדוק , כל פעל הקדם לשם איכנו שומר את המין והנקשר

[מט]

וזה תרגומי :

(אמן הצרט איינען לורוף)

אפהרעט באטשאפטרייטן קאמאטן אונד רופען לו גלייך

העערע ! העערע ! העערע !

איינע באטשאפטרייטן

דיא קעניגע זינד אין פאללעסן איינלוגע • זיא /

דיא קראנע דעס הויזעס פערטהייזעט בייטע •

דאס הויז ישרא

טויבע ! דיא דאז איך טהאלע לויטסן בערגען

רוהסט , לואר ביסט דאז איט ריינעס זילבער

בעלעגט ; אללין דיא טפיטלען דיינער פייטטיגע

זינד אך ! איט גאלד איבערלאגען • —

דיא באטשאפטרייטן אענפער

יעלט פיהרט גאטט פערנע קעניגע אין דיוע

געפילדע , יעלט מיינט פערגעבן דיא זינדע ,

טענעווייט דאס זינבילד •

(ארני יתן אמר)

המבשרות צבא רב :

מלכי צבאות ידרון ידרון

ונות בית תחלק שלל :

אם תשכבון בין שפתים כנפי יונה

נחפה בכסף ואברותיה בידקרק חרוץ :

בפרש שרי מלכים בה

תשלב בצלמון :

פתרון המזמור ס"ח בכללו -

דע כי המלכה שגא הנשא לבקר את שלמה , או מלכה
 נכוס , ושגא נכוס ענין אחד הוא , או מלכה * על
 שגא ורדתה גם במלכי כוס , ושגא נכוס מדינות שונות הן
 והשני הוא הנכון . ודע עוד כי בימים לא כבירים אחר
 שוכה מירושלים לארצה שלמה את בנה נעודנו נער ארך
 בשנים להמלך שלמה לחנכו ולהורות לו הדרך אשר ילך בו ,
 והמלך שלמה עשה כחפץ המלכה ונתן אותו בבית אלהים ,
 וכן העלכה הוה מלך אחר מוס אמו חתיה , והפיץ מעיני
 תורתו בכל מדינות כוס , והכוסים קימו וקבלו עליהם
 המלות והפקים אשר נתן ה' לעמו ישראל , עיין בספר
 הכרשם למטה i) אשר חנר פ' ירמי' לשגא חס מחברת
 הכומרים אשר הי' בארץ כוס ימים רבים , * * * * *
 אשר ראה , ומלות ישראל אשר שפרו הכוסים נעודו במדינת
 כוס בשנת ה'תק"ו , כמו שכת' מילה ודיני נדה וכדומה ,
 והקורות אשר קרא בספרי דברי הימים למלכי כוס ובתוכם
 מן המלכה אשר רדסה במדינה הזאת , ואם אשר היטה
 צירושלים בימי שלמה המלך , ומנהגה מלך אחריה . וקדע
 כי לא מלכי דתיקי דברים אשר חין להם שחר בספר דברי
 הימים . ואם לא פורש בהם כי המלכה שגא קבלה עליה דת
 ישראל , הלא דבר הלמוד מעיניו הוא , כי , אם לא דרכיה
 דרכיו חין שלמה את בנה בילדותו להמלך שלמה לחנכו ולהורות
 לו דרכי הישראלים ? גם הפסוק : יאחיו חשמונים מני
 מצרים וכוש תיין ידו לאלהים , יעיד כי הכוסים עשו את
 אשר לא עשו החשמונים .

ועתה

-
- 1, Voyage historique d'Abissinie du R. P. Je-
 rome Lobo. trad. du Portug. par Mr. Le
 Grand à Par. 1728. 4. pag. 64. 198. 249.
 253. 266 — 272.

ויעתה לך נא ונזכרה • הלא לא מצאנו בספרי הקדש כי באו
מלכי ארץ בימי המלך דוד לירושלים ובהיכל ה' ,
וכוש הריץ ידו לאלהים , גם לא הי' לא היכל ולא מקדש
בימי המלך דוד , כאשר היו הדברים האלה לדברי המזמר ,
וגם הפסוק ל"א גער חית קנה וכו' אשר הוא תפלה לאל ,
לכלות כלי קרב כי חרב חיש ברעוהו יפירו (כאשר אפרס)
יורה על המלך שלמה אשר אהב שלום כל ימיו , ויטן כי בימיו
היו הקורות אשר זכרתי בשם , על כן אמור מעתה כי המזמר
שר על הקורות אשר היו בימי שלמה , כאשר שר המזמר מן
על נהרות בבל על הקורות אשר היו אחר גלות ישראל • והנזכר
בית (דיא לירדע דעט הויזעט) היא המלכה שבה , וכוש
נקרא בית בעבור כוש אניהם , כמו בית ישראל • ולקראת
המלכים האלה ולקראת הנזכר בית נסע ארון ברית ה' כנראה
מהחלום המזמר , למען יקבלו עליהם תורת ה' • ונבוא
המלכים אל הקדש ענו ואמרו בני ישראל : אם תשכנו בין
שפתים וכו' , וכוש הניף ידו לאלהים , ובכללו המלכה שבה ,
כי קבלו עליהם מצות ישראל • וכאשר ראו זה יראי ה' אמרו
"ממלכות הארץ שירו לה' זמרו שמו" • והמו שרו וזמרו מן
"לרוב נשמי שמי קדש" עד סוף המזמר • ולכן נזכרה טעם
הפסוקים האלה מטעם כל הפסוקים במזמורי חזנים • ובעל
אזן עזרא החוקר ונזמן העלומות המליצה אמר עליהם : יש
לו סוד ולדורו ידבר" אמנם תפחל נא נפש החכם הזה , אין
לו סוד , רק נפש ידבר , ולכל אומה ואומה טעם מיוחד
ללשונה ומליצתה ולשיריה , ודעות בדיוק לה • וגם הכוש
אשר קבל עליו דת ישראל לא ידבק פתאום לאיש ישראל
(היהפך כושי רבע כל מומותיו ?) ולא עזב תורת אביו
חרוטה על לוח לבו מיום הגמלו עד יום בואו לירושלים בכל
נתיבותה , ואם כן מה סוד יש בו ? הלא את אשר אמרו חז"ל
לעני השמש הזאת כעלם השמים לעובר הוא , כאשר אמר
בעז"ה •

ונבסוע הארון לא אמרו בני ישראל : קומה ה' ויפולו אויביו
וינוסו משנידף מפניו , בלשון חכלס כאשר אמר משה רבינו ,
כי תפלה הזאת כקללה היתה חסונם בעיני המלכים הבאים

לנקר ולהתידע / רק אמרו המאמר הנהוג מימי משה עד ימי
שלמה המלך בנסוע הארון בלשון שנה לאל / ורזונו לומר :
אם יקום אלהים או יפלו אויביו / והוסיפו למאמר הנהוג
פסוק ג' לחוק פירוש זה / ופסוק ד' להסיר ממנו כל עקשות
כה' ויהיה א"כ הפסוקי' מן א' עד ה' מאמר לנסיעת הארון /
ופסוק ה' התחלת המזמור (עיין בספר ומירות ישראל בנאור
פסוק א' ופסוק ג' מזמור ס"ח) • ומרגש אשכנזי מן הפסוקים
אשר זכרתי בשם הוא •

(ב) ליהעט דער הערר איינהער — הינוועג זיגד זיינע
פריידע, פליכטיג זיינע האמסער •

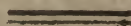
(ג) זיא טרייבן זיך הערשן וויא רויך / וויא וואכט אפ
פרייער לערגעהט, זא פערגעהן פערעפער פאר
גאט •

(ד) אזויין גאטע איזט דעם גרעכטען איינע הערלעכט,
ערהעכונג / איינע פריידע — איינע ענטליקענדע
פריידע •

ומרגש מלה במלה מן „כהנדוף עשן תנדף" הוא : דוא
טרייבט זיא הערשן (דורך זיינע געגענווארט) וויא רויך
הערשן געטריבן ווירד •

(ויתר הפתרון מן המזמור ס"ח במחברת הביאה)

פתרוני •

ה

בשורת ספרים חדשים

רגל מבר

ספר יסודות שרשי לשון עברי וסרעפותיהם
צירופם שיתופם והברלי מותרלפיהם ; לכל משפטם
וחקותיהם .

מדרס א נ צ י י ג ע מינעם

קריטיש עטימאָלאָגישען אונד
העבראישען וואָרטערבוכס .

אויך דיזעס קונסטווערק דעם אענטליכען פֿערטאג
דעם געהערט לו דען ריטען ווערקען אונזערס יאהר-
הונדערטס . מיין ווערטרכוך בלש"ק דאז ניכט , וויא געי-
וועהנליך , דען אינהאלט דעם פֿארגעפונדען ווארטעס
נור אונגעוויס אונד סוואנקענד דמהין ווירפט ; זאנדערן
יעדעס ווארט לוערסט לערגלידעדט ; זיינע בעסטאנד-
טהיילע טיעפֿזיניג ערערטערט , דען אורבעגריף דייטליך
בעטייאט , אונד דאן דען זין דעם גאנצן געהעריג
בעטרענקט אונד אבאיפט ; זא דאס לוגלייך אויך דער אונטר-
טיד דער זינגפֿערוואנדעטען ווערטער (גרדפיס) פֿאן
זעלבסטען אין דיא אויגען פֿעללט , מיין זאלעס ווערטער
בוך איזט ניכט דאז רעזולטאט דער בלומען ספראכקונדע
אונד בעלזנהייט ; זאנדערן דעם טיעפֿדענקענדען גייס
טעם , דעם אעכטיגסטען טארפֿזינעם אונד דער אויס-
גסברייטעטען

לעברייטעטען געלעהראמאקייט • איינעם וויסענעם האבן
 וועניג נאליאנען מיין ווערק דער ארט אויפלווייזן / אונד
 עו גערייכט דער אונזערין גענויס לור עהרע דאס מיין אונד
 דער איטטע זיך מיין און געקונדען / דער / אויסגערייט
 טעט ארט אלען הירלע ערפארערליכן איינגעטאטען
 אוטהיג לור בעמארייטונג איינעם זאלן ווערקס געטריטען
 אונד זיך גליקליך פאלאנדעט האט / דיוער מיט דער
 בערייטע ריהאליטעט ביקאנטע פערפארמט חס' יריעות
 שלמה וארבע כוסות ומינוריס חמרים קעניס נחמדים
 וולאס / ה'ס אלופי ויקרי הרב המופלא הקורני הרבני כחכם
 השלם מוהר"ר שלמה פמנהיים נר"ו / אונד דער רון
 דיוטס אמאנעט / גלויבע מיך / מיט הינרייכער פיר דען
 ווערטה דעם ווערקס לור בירגען אעהר אלע אלע עאס
 פעהאנגען •

אין דיוטס חיבור ווערן דיא אייטען טוועהרן טעטל
 [ען] מספרי קדש זא וויא אמאנעט מספרי חז"ל ערקלעהרט
 אונד מיין העללערעם ליכט געזעלט • אויך לייכטע זיך
 דיוטס ווערק מיין הינזיכט דעם טיילט אייטערהאפט אויס
 דער פארטראג מיט זא לייכט / ריין אונד פאסליך דאס
 זעבראטן דער נור איינגעראטן היא טפראכע פערטעטעט
 דיא טוועהרפטען פילאסאפיעטען אונד עקסגעטיטען אב
 האנדלונגען / וואראן דאס ספר זעהר רייך מיט / אהנע
 איהע אונד אמטערענגונג פאלוקאמאן בעגרייפן קאן / דא
 ביא האט זיך דער פערפארמט בעאיהט ביא יעדעס
 העברעאייטען ווארט דאס איהאט אק נעגסטען ענטפערענע
 דע דייטשע אויפלווייזן אונד ביידע ווערטער נעבענאיינ
 גאנדר לוסטעלן / וועלכעס זיינען דאספאלן נוטן האט •
 באעארעטעס ס' השרשים מכאן יד המחבר נר"ו
 נעכטע חלק שני מספרו הנחמד יריעות שלמה האבע
 מיך אונזעגסט פאלן דעאנאלטען אונד בעגלייטונג פאלאג
 דר איינגען אנקנידיגונג כחכמו וכלשונו ערהאלטען :
 „טאן פאר געוואר לייט האבע מיך דען ערטען
 טהיין מספרי יריעות שלמה על שמות נרדפיס / אונד נאכהער

מיין קליין טהייל מספרי חשק שלמה על הפרטים הערום,
געגעבען אונד לומר מיין אייגענע קאסטן אהנע פֿערמער
חטומים געמאכט לז האבן • ביידע חנורים ערהילטן
ליאליכן ביימפאלז / מליין דער גרינגע אבואל אונד דער
דמרום טעטטאנרנע טארן / האבן איך אבגעטרעקט דען
אברוק דער איבריגען טהיילע פֿארטלונגעלען • דא זיך
נו אבר יודי וואוהי רב סתורני במשיל מ' וואלף
היידנהיים פֿדליטהיג ערבאטען, דיענאך איבריגען טהייל
לע נדכוסו אויפֿלונגען אונד אויך דיא זאמלונג פֿאן חטומים
איבר זיך לונעהאן, זא האבע איך, אונד דיע גינטטיגע
געלעגנהייט ניכט פֿארבייאגעהן לז (אסמען) / להרז ר'
וואלף הכ"ל דורך איבריגען דער אמאנסקריפטע נעם
אעהר דיא פֿעלליגע דיספאזילאן אין אבזיכט דעם דיס
פֿאלליגן געשעפטעם איבראמן / וואלד'ס איך אייגענע
האפֿעגערטען פֿובליקוס היראט אונדלייגען דיא עהרע
האבע •

ברעסלויא יום ה' כ' שבט תקס"ח לפ"ק •

שלמה בפנהיים •

וויא זעהר אום אייגענע יעדן עדעלדענקענן דא:
הערץ בלוטען, פֿאן אייגענע זאלען טריפטטעלער הערען
לז אים, דאס זיהען זייע זא מאלגעוויין נילליכע פֿריפטן
טארן געבראכט, אונד וויא זעהר ווירדע דיעס געטטיגער,
ניס אונס אין דען מיין מאלער אויפֿגעקלעהרטן גאלימנען
הערמבוירדיגן, ווען זיא הירפֿאן איין סלום מיין אונזערן
געטאמאק אונד אונזערע פֿארטטרייטענערע אויסבילדונג אמאלען
זאלטן! דאך ניין, זא טייט זיהט עז בייא אונס ניכט אויס,
וויר וואסן אויך פֿערדינסטע לז טעלען אונד גוטע ווערקע
פֿאן טעלען לז אונטערטיידן, אונד ווען אויך דער פֿער
פֿאטער איבר גערינגן אבואל לז קאמן אורזאכע האט, זא
ליגט דיא טולר לזפֿערלעטיג דארין, ווייל זיין ווערק אויך
נור אייגענע גערינגן טהייל בעקאנט געווארדן • אין אונז
דער געגער האט נאך אייגענע וויסען ניאמאנד עטוואס
מס'

מס' חשק שלמה ערפאהרען אונד זא גינג עז וואהרסיינ,
ליך מויך מין אעהרערן געגענדן .

לור אעהרערען פובליטעט האב' מיך דיזע אנליי,
גע דורך עפֿענטליכן דרוק בעקאנט געמאכט אונד פֿער,
טהיילט / אונד האפֿע מיט קורלען זיינע הינלענגליכע
מלמלה ליבהאבר אונד קעגנר לופֿיגן דיאדורך סובטקריפט,
ימן לור הערויסגאבע דיזעט פֿארטרעפֿליכען ווערקס בייא.
טראגען ווערן .

דא: גמלע ס' השרשים ווירד אונגעפֿעהר 50 בי
ס באגען מין קוארטא געבן . דיא אבליפֿרוג: זאל מין
זיינלענע העפטן פֿאן אונגעפֿעהר 10 באגען / זייניגע
אוסיות מל"ק ב"ח ענטהאלטענד / געטעהן / וואפֿיר דער
סובטקריפט דען גערינגען פֿריי: פֿאן 1 fl. 12 fr.
ריינט לז בעלאהלען האט .

זא באלד זיך זיינע געהעריגע מלמלה סתומים זיינ,
געפֿאן האבן ווירד / זאל דא ספר סתם מכנס סדכוס
געמאכט ווערן אונד מין לייט פֿאן זיינס יאהרע
דא: גמלע פֿאלגענדע זיין מ"ה .
מאספי סתומים ערהאלטן כהנא יו"ד למאה לשנר
טרחס .

עז מיט ניכט נעטהיג לז בעאערקן / דאס דיא נאמן
דער סתומים אלז אונטערטילר דער וויסנשאפטן דעם ספר
פֿארטן געדרוקט ווערן .
פֿאן אויסווערטיגען פֿרייגן ערכיטעט אמן זיך דיא
בריפֿע פֿאסטפֿרייט שלא ילא סנר הספר נהאלא .

רעדלהיים ש"ו מנחם תקס"ה לפ"ק .
וואלף ביר שמשון ז"ל איש היידנהיים .

W. Heidenheim in Rödelheim bey Frankfurt
am Main.

דיא זא ווירדיגען אלס בעריהאטען נאמען דעם
פֿערפֿאסערט אונד דעם הערויסגעבערס אמלען מין דער
טהאט

טהאט יעדע אנדערע באפעעהלונג איברעלויפן • אלליין אונז
אמאכען פאן אונזערן פריינדען / דער פילליכט אים דינען
ערסטן קאמיקערן דער העברעאישען ליטעראטור ניכט
זעהר פערטרויעט זיין אעכטע / אויף דינעם טרעפליכע
ווערק אויפאערקאמט לויט אמאכען / פייגען וויר נאך ריח בע,
אערקונג הינלוי / דאס אויך וויר / פאללער ערווארטונג
פאן דעם גייסטעספראדוקט מיינעט זא אויסגעליינעטן
טפראכעארטערט / בערייטט אויף 10 עקסטאפארע פאן
בעזאגטעם ווערק זובסקרייבירט האבן • אויך ערבייטען
וויר אונס, אים פריינדען זובסקרייטמאנען אויף דאס זעלבע
אנוועהאטן •

דיא געזעלשאפט העברעאישער ליטעראטור פריינדע •

מודעת ספר

מאיר עיני עברים

זה ספר עברונות יש אתי בכ"י • ונחלק לשני חלקים •

חלק הראשון כולל קניעות חמידי / ענין מחזור
השנים / ענין המולד ופסח פעמים בל
בארוכה ופעמים בל בקארס / עליית ושקיעת הירח / חילוק
חלקי חמר"פ לדיק שעות / השבון המולדות מז"ע עד סוף
אלף הששי / קניעות שנים הפסועות והמעוגרות / השבון
תקופות שמואל ירחינאי (ע"פ מ"ג וו"ק) אשר אהנו בני
הגולה פומכין עליו / יתרונות התקופות עד ו' לפנים של
הנשמים ותקון לוח הזכר המלא בספר עברונות / תקופות
דר' אדא נר אהבה אשר כל יסודי העבור תלויים בו / יתרון
ובדל שבין תקופותיו לתקופות שמואל / סדור מרחשון
וכסלו / השבון נ"ח אד"ז לשמואל ור"א למנחם כהרץ עין
כמות

במוח השנה במ"ק לכל שנה נפ"ע מב"ע עד ו' אלפים (וכן
 בחשון האומות) / העמק מקריית היסודות / ענין כוכבי
 לכת וגדלם ומרחקם מן השמש ודיקפס / סנת אריות
 וקצרות הימים והלילות לנו שזני לפון / סדר בנין עולם
 לדעת חכמה החדשה (נייע וועלט-ויסטענץ) / המשך
 קדוש הירח עד הניבוי / טענה נדבר העתים הנמצא בלוח
 (הגורעטיעהריגער קאלענדער) / סנת לקוי השמש
 והירח / כללי קביעות המועדים ור"ח והלואות / למצוא בכל
 השנים שפגרו והעקידים לבוא באיזה יום בשבוע שיבוא כל
 יום חדש וחדש / לוחות הקביעות המספיקים לכל שנות
 עולם / שער זה ואור הכולל כל המולדות והקפות והשאלות
 וקדושי החמה עד ו' אלפים בלי שום צורך חשבון / למצוא
 חשבון התקופות והשאלות בימי חדשי הרומיים והיונים החזירים
 בכל ד' שנים לחמה / ענין מעוט הירח / מאמר בינה לעתים
 הכולל עליית וסקיפת השמש כפי נטייתה הלכאית והדרומית
 (נערדליכע חוגר זידליכע אבוייכונג) / ושמות המקומות
 המפורסטים לפי גובה הירס (פלא-העהע אדער ברייטע) /
 וממנו נדע לכל המדינות עד ס"ו מעלות לצפון או לדרום
 אורך היום והלילה / שעות הומניות / עת פלות עמוד השחר
 ולאת הכוכבים / עת הכנסת וליאת השבת וי"ט ועניניות /
 זמן מנחה גדולה ופלי מנחה וקבלת שבת והתחלת בין
 השמשות לסמוך עליו לענין הנוול / המשך זמן ק"ש והפלת
 שחרית וזמן אכילת חצן צע"פ עד קצה האחרון / באיזה
 מעלה שני"ב מולות שתתראה השמש בכל יום / סדר
 הדורות ושנות השמיטה ודגרים אחרים הלויס עליהם /
 וכבר סאכו הגאונים נ"י בחתימת ידיהם / כפי הנראה
 בהשקמות שראש הספר הנזכר /

חלק שני יכונה (קראמאליע אדער לייטרעכטונג)
 כולל קביעות הלוחות משנת 1. למספרים
 עד 2240 / ההבדל שבין חשבון היונים לרומיים / והשאלות
 מספר ימי חדשיו / חשבון הפאקטען (אדער ליקאישע
 בערעכונג) אשר יורה מספר הימים שנכנסו מעת המולד
 עד סוף חודש הלגנה ע"פ חשבון גרענארי הנקרא (קירכען-

רעכנונג), וממנו יסחטפו קניעות האסטערן ומנס הנדחים
 (בעוונגליכע פֿעסטע) לכל השנים, זאמטאויסבוכשטאבען
 החזורים בכל כ"ה שנים, רעכער צינוצאחל, זאנגען
 אונד מאנדצירקעל, באזיר יום לחדשי השנה שינוי כל
 זאמטאב בכל השנים, חשבון השואת השמש והירח וקיוניהם,
 ההנדל שבין חשבון דר"א ויוליע וברענארי, לוח גדולי
 האסטערן להיונים והרומיים, למזל קניעות ע"י הפאקטען
 על כמה אופנים, מספר השנוצות והימים שבין חנם הנדחים
 ובין חרבעה פרקי השנה, כגון בין ווייהנאכטען לאסטערן
 וכדומה לזה בכל הקניעות. עלה A, הכולל כל קניעות
 הפשוטות והמעוררות, קניעות האסטערן להרומיים והיונים,
 ופגיעתם יחד ביום א', משנת 1400 עד 2240, ובאזיר
 יום למספר ימי חדש שינוי פסחון (ופגיעתם), וחב
 השנוצות ור"ה וי"ב וסכות, אשר כל רואיו יעידון ויגידון
 שמעולם לא נמצא כזאת בספרי ישראל ואו"ה, לדעת באזיר
 יום חדשי החמה שינויו כל ר"ה והמועדים והלוחות
 לחשבונו ח"ס (1700 למספרם) עד ו' אלפים, שנים
 שהרומיים יקדימו פסחם לשלנו נכדי חודש ימים, שניים
 שבין חגי הרומיים להיונים, פרטי קניעות הרומיים ויונים
 עם חנם הנדחים ושאינם נדחים בלי שום לורך חשבון, קנ"ה
 המשוה קטן ובדול אשר בו יכונו מספר ימי חדשי החמה עם
 מספר ימי חדשי הלבנה, משנת ח"ס עד ו' אלפים, (והוא
 לחועלת גדול לבני עמנו, נהיות שלפעמים יש מקבוק
 בחלוק כתב יסן או בשאר מכתבים, אשר הזמן שבו הוא
 למספר יום חדש הלבנה כמנהגנו, וטורח גדול הוא לדעת
 אותו יום הנוכח כמה הוא למספרם בחדש החמה, ובאזיר
 שנה למספרם) לוח הרומי היסן (קאלנדראריס ראמאנוס),
 לוח הקרפתי (פֿראנצויזער אדער פֿרענקישער, אדער
 רעפובליקאניזער אדערט יעהריגער קאלנדר), לוח
 הישמעאליים (אמאנדראנישע יאהרספֿארט), היידיים
 ויומי דוקא על חזיר אופן שינויו, זולת שאר דברים אשר
 ח"א לפרעם.

המספר הזה אשר חנרתי אף עשיתי אני להעיר התקום
 למעשה

למטה / דרעקי להוליא אי"ה אס יתמלא סך החקומים
הנזכרים להוליא הדפוס יורבים כנר נאו על החקום במחיר
הקלוב להס / דהיינו בעד כל באגנן ד' ג'ט / או ט"ו קריינער
קאנווענטיאן / ונחסדי ה' יגלגל זכות ע"י זכאים להניא
מחברת הולא חתם מנכס הדפוס / למען ידעו כלס מקטנים
עד גדולים חשנון קביעות העתים אשר בהם סלויים רבים
מהמלוות היקרות / וולא הקועלת והמגיע ממנו בידעת
חשנון קביעות האומות כנומר .

סך מאיר קארניק מחשני ק"ק גלויגא רבני
בע"מח סכר עזרת הסופר וכו' :

אדרעססע שלי הוא :

Chronolog Meier Moses Kornik in Glogau.

עבטן דייער פערפאסטער האט בערייטט איינעם
פאן איהם ענטווארפענען / אויף פארשטעהענדע יאהרע
גענויא אונד ריכטיג בערעכענען קאלענדער דרוקקען
לעסטען / וועלכער אויף איינעם פאליאבאגנן דיא אומאטע
אונד וואלענטאגע / דיא זאטאגאטבוכסטאבען / לוגלייך
איינע אמטערטאבעלע פאן 1800 ביט 2240 / דיא
בעזעגליכען אונד אונבעזעגליכען פעסטע נאך וועלכען זיך
דיא לעסטען אונד יאהראערקטע ריכטען / דאס לוימאזעני
טרעפפען דער קריסטליכען אונד יידישען אמטערן / וויא
דיא אלייגע דער געאיינען אונד טאלט יאהרע אין איינער
דייטליכען / זיכערן אונד קולנען איבריכט ענטהעלט .
דייער קאלענדער / וועלכער פאן דעם בעריהאטען קעניג
ליכען אמטראמאזען אונד פראפעסאר העררן באדע לוי
בערלין אעהראהאן אין עפאנעטליכען באעטטערן / אונד
אין דעמטען אמטראמאזען יאהרבוך פאן 1808
עאפפאמאלען / איט דעם סטעאפעל דער קעניגליכען
אקאדעמיע דער וויסענשאפטען דאזעלסט לוק לייכען

דעם

דעם בייאפאלס אונד דער בעוויליגונג איינעם אונגע-
הירערטן מבאטעטע פערזעהען, אויך מיט אלגעמיינעם
בייאפאל אויפגעמאמען ווארדען, דינט יעדערמאן,
וועלכער געוויס אונד טעלל יעדען לייטפוקט וועהרענד
דעם געמאנטען לייטרויס פאלן 589: ביס 2240 וויסטען
ווייל, בעזאנדערס אלען געשטאטענערן, קאמערמאסטן,
יריסטען, געלעהרטן, טריפטטעלערן, געטיכטע-
פארטערן, עקאמאמען, קויפלייטען א. ו. ו. לוס
טעגליכען געברויך אלס זיכערסטע אונד גענויעסטע אג-
ווייזונג. ער מיט זא וואהל אונטער ראהק אונד גלאז
לוק אויפהענגן אלס אויך איינע פעסטע פאפע געלאגען,
יעדערלייט בייא דעם פערפאסטער מין גראס גלאגיא
אויפם ביליגסטע לז האבען, אויך בעקמאמט אלן מיהן

אין ווארשווא אלל מה' חיים חמן ר' הירשל
זענסלאינער,

אין ברעסלויא בייא פערן מארקוס פאלל,

אין פיפ דאדער בייא ר' איצק סופר,

אין בערלין אין פערן יאקאביס זיכער

אונד קונסטעהנדלונג.

אמרי שפר

כוללים עניני תורה ומוסר לילרי בני ישראל
עלם ועלמה . סדרם ובאדם בלשון הקדש
אף העתיקם בלשון אשכנזים .

הירץ הוטבירג

מדער

רעליגיעזעס אונד אמראליטעס לעהרבוך / העברעאיש
אונד דייטש / דער איזראעליטישען יוגענד געווידאעט .

וויין סנה סקס"ח לפ"ק / 8 .

דער אָפּט געאייסערטע אונד איזאמער לויטער ווער
דענדע וואונט / איין אפטהאדיטעס לעהרבוך דער יידישען
רעליגיאן ערטיינען לז זעהן / האט זייט אייניגער לייט דיא
פערדערן אעהערער איזראעליטישען סעדאגאנען בעלעב
טיגט . פֿאן דען פֿילען אנגעקוינדיגטען קאטעכיסטישען
ווערקען דיטער ארט זינד בערייטט אייניגע איין דרוק ער
טינען / אונד אנדרע זאלען נאך ערטיינען . אויך זאל
דיזער געגענטטאנד פֿארלייך דיא בטעפֿטיגונג דער נייע
ערריכטעטן יידישען קאנסיסטאריען / אין פֿארו אונד
קאטסעל / זיין . ווער דיא טויריריקייטן אלע עראיסט
דיא דער אונטרענהאמער איינעם זאלען לעהרבוכעס לז
אבערסטייגען האט / דער ווירד לייכט איינזעהן / דאס
דויעט ניכט איינעס יעדען געלינגען קאן . אויסער דער
ערפֿארדערליכען גרינדליכען קענטניס דער זא לאהארייכען
דאגאנען אונד געזעטלע (דער פֿריאטייווען זא וואהל אלס
דער עקסעגעיירטען) / וועלכע אלע אהנע אויסגאמט

דאס

דאס וועטן דער יידישן רעליגיאן אויסטאדען (אנגעמא)
 אען, דאס יעד'ס מינלעכע געזעץ פונדעמנטאל מיט) ;
 אויסער דעם נעטהיגען טארפין, דיא גרינדע דער נא
 בעמבאלטענדן געברייכע זא דאס נא טעאלאגן, דאס זא
 פאן מינער זייטע אן איהרער הייליגקייט אונד געטליכע
 קייט ניכט פערלירטן, אונד פאן דער אנדערן זייטע דאס
 אינדיוידועלע, דאס אויסטאסערטע ניכט פעררמטהע ;
 אויסער דינען אונד פאן אנדערן טוירינקייטען אונד זיך
 מיין זאלער קאטעכיסט אויך מיין אייגענע פובליקוס דענקען
 קענען, ביים דעם ער איט זייער ארבייט איינגאנג נא
 פירטן האפע, ווייל ער זאגט דעם אונגעמאך אויס
 געטליכע זיין דירעקטע, דעם מינען נא וועניג, אונד דעם
 אנדערן נא פאן נאגן. מיין באר היטב ארער קצור
 ש"ע זאכטע זיינעם פערפאססער אעהר זייט אונד איה
 זאמעס נאכטלאגען געקאממעט האבען, הינגעגען האט
 טע דינער איט וועניגער הינדערניסען נא קעמפאן /
 אינדעם ער איט זיך אונד זיינעם פובליקוס מיין ריקיכט
 דער זאטעריע מיין וואר. טראטן דינען בעדענקליכע
 קייטען האבען עס דאך אעהרערע פערמאגען אונד
 נאממען, דערגלייכען רעליגיעזע לעהרליכער נא טרייבן.
 זא האט אויך דער פערפאססער פארליגענדן ווערקט /
 דעם עס מינער זייטע, אונד אעהרעיהיגעס אויפזעהר
 דער עסטרייך קייזערגלייכען יידישן נאראמאלאגן, אן
 נעטהיגען קענטיטען זיינער רעליגיאן אונד אנדער פא
 דאמאגיסען וויסענשאפטען ניכט פאיהלן, אונד וואלער
 אנדערן זייטע מוזן מיין אנהאלטעם פובליקוס (זא ווא
 דאס בעטרעכטליכע זובסקריפטאונס רעגיסטער דייטליך
 זיינען) זיכער רעכנען קאנטע, זיך מינער זאלען ארבייט
 אונד נאממען אונד זא פאלאנדערט. מיין איינעם פאפולע
 רען העברעאישען אונד דייטשען טעיאלאג האט ער געזוכט
 דיא אויסמינאנדערעטלונג דער דרייאלעגן גלויבענס-אר
 טיקעל פערנר דער לעהן געבאטע איט מאלען דארוטער
 פערטמאנדען, פאן איהנען הערגלייטעטע פערמאכט. אונד
 גערעמאנעל

לערעאמינען געטעלטע / דיא קראנאלאגיסע בשטיאונג
דער הייליגן פעטטאגס • נעכסט דענען אין דענוואכן
געברייכלעך געטעטעדינטליכען איבונגען מ. ז. וו. פאר
זוטראגען • מויד האט ער ניכט עראנגעלט / אין זיינעם
ווערק איינע מענגע אמרליען / טהיילס אויס דעם תלמוד
אונד אנדערן העברעאישען אויטארען / טהיילס אויס און
ראיטען טריפטען אנדערע ספראכען / איינלופלעכטען •
אין וויא פערן מיהס זיינע ארבייט געלונגען איז / איבר
לעסט ער דעם אורטהייל גרינדליכער זאכענענער •
איזט אין קאזאמיסאן ביא דעם יידישען טולארטעעהער
הערן דוד פערנבאך היר אין בערלין •

מורעה

אחרי כי נועדתי להעתיק קנולת שרי עברית אשר לי
אחת אחת נמכתני המאסף / לכן נחמתי את
אשר דברתי בהקדמת חלק ראשון מספרי מטעי קדם
(הנדפס ברעדעלהיים ה' תקס"ו) להוציא חלק שני מספר
הנ"ל במחברת מיוחדת • ונהיות כי רונס מחתומי היקרים
וכמעט כלס חתמו נ"כ על המאסף / על כן אקוה מעונם
שישאו פני לדבר הזה וירגוני •

הק' שלום הבהן •